

Faure, M., *Preadvies milieustrafrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu Uitgevers, 1990, 161 p.

Het boek *Preadvies milieustrafrecht* van M. FAURE is de bewerkte versie van een tekst die oorspronkelijk als preadvies werd geschreven voor de sectie strafrecht van de Vereniging voor de Vergelijkende studie van het Recht van België en Nederland. (Een verslag over de resultaten van de werkzaamheden van deze sectie strafrecht vindt men in DEKETELAERE, K., 'Het materieel milieustrafrecht in Nederland en België', in *R.W.*, 1989-90, 857-859).

Het is geenszins de bedoeling van de auteur de potentiële lezer een rad voor de ogen te draaien, wat de inhoud van zijn werk betreft. Reeds van in het inleidend hoofdstuk benadrukt hij krachtig dat zijn boek geen alomvattend werk is betreffende het hele milieustrafrecht. Zo stelt hij uitdrukkelijk dat hij niet ingaat op de civiel- en administratiefrechtelijke handhaving van het milieurecht, noch op de strafprocedurele aspecten van het milieurecht en evenmin op de wijze hoe het milieurecht *in concreto* wordt gehandhaafd. De hoofdvraag die hij in zijn werk zal proberen te beantwoorden is de vraag of de Belgische strafwetgeving in staat is om ernstige vormen van milieuverontreiniging te omvatten en adequaat te bestraffen. Dit wil hij onderzoeken aan de hand van *de formulering van de delictomschrijvingen* en van *de daarbijhorende straffen*.

In een tweede hoofdstuk geeft hij een kort overzicht van de milieustrafnormen, waarbij hij eerst en vooral ingaat op de bevoegdheidsverdeling betreffende het milieurecht tussen de nationale overheid en de Gewesten (en aanvankelijk ook de Gemeenschappen). Uit zijn (nochtans zeer helder) betoog wordt het al vlug duidelijk tot welk onontwarbaar kluwen de huidige, half doorgevoerde staatshervorming geleid heeft op het vlak van het milieurecht. Niet alleen is de bevoegdheidsverdeling tussen de nationale overheid en de gewesten helemaal niet duidelijk, daarenboven is het allesbehalve glashelder waar de grenzen liggen van de strafrechtelijke sanctioneringsmogelijkheden van de gewesten met betrekking tot die vlakken van het milieurecht, die onder hun bevoegdheid vallen. Bij dit laatste probleem gaat hij dieper in op het arrest van het Arbitragehof van 23 december 1987 m.b.t. de strafbepalingen uit het Vlaamse Afvalstoffendecreet van 2 juli 1981.

Vervolgens geeft hij een korte voorstelling van de belangrijkste milieuwetten in België, waarbij hij een onderscheid maakt tussen enerzijds de *algemene regelingen* die van toepassing zijn ongeacht de aard van verontreiniging en anderzijds de *regelingen met betrekking tot een bepaalde soort verontreiniging*. Tot de eerste klasse behoren de regeling betreffende de hinderlijke inrichtingen, de stedenbouwwetgeving en de regeling betreffende de risico's van zware ongevallen bij bepaalde industriële activiteiten. Tot de tweede klasse behoren de regelingen ter bestrijding van de waterverontreiniging, ter bescherming tegen de luchtverontreiniging, het geluid en de straling, ter bescherming van planten, dieren en natuur en de regeling met betrekking tot het afval.

Tot slot van het tweede hoofdstuk gaat de auteur nog in op de verhouding tussen de bijzondere strafbepalingen in de bijzondere milieuwetgeving en het Strafwetboek. Na uitgelegd te hebben dat milieustrafrecht bijzonder strafrecht is, behandelt hij de functie van het Strafwetboek bij de bestrijding van de milieuverontreiniging. Hierbij onderzoekt hij de rol van artikel 100 van het Strafwetboek met betrekking tot de toepassing van Boek I van het Strafwetboek op milieumisdrijven (met nadruk op de toepasselijkheid van de regels betreffende de strafbare deelneming en de verzachtende omstandigheden), alsook de mogelijke toepassing van strafbepalingen uit het Boek II van het Strafwetboek op gevallen van milieuverontreiniging. Na ook kort te zijn ingegaan op de regeling betreffende de externe beveiliging van kernmateriaal, besluit de auteur met te stellen dat het, in navolging van het Duitse milieustrafrecht, wenselijk zou zijn dat de strafbepalingen m.b.t. milieucriminaliteit in het Strafwetboek zouden worden opgenomen.

In het derde hoofdstuk behandelt FAURE de delictsomschrijvingen in het Belgisch milieustrafrecht. Hierbij onderzoekt hij eerst welke rechtsgoederen door het Belgische milieustrafrecht worden beschermd. Waar dit vroeger vooral de gezondheid van mens, dier en plant was, heeft men nu meer de nadruk gelegd op de bescherming van het milieu op zich. Toch wordt hierbij niet zozeer op de louter ecologische belangen gelet, maar worden vooral de *administratieve belangen* beschermd. Zo wordt b.v. in bepaalde teksten het verhinderen van toezicht strenger bestraft dan de verontreinigingshandeling zelf. Dit wijst op wat de auteur de '*administratieve afhankelijkheid*' van het milieustrafrecht noemt. Dit behandelt hij in het volgende deel van dit hoofdstuk.

De auteur toont daar duidelijk aan dat het milieustrafrecht grotendeels afhankelijk is van administratieve regels. Meer bepaald komt naar voren dat de ecologische rechtsgoederen slechts *onrechtstreeks* beschermd worden, nl. via de vergunningen door de overheid uitgereikt. Ter illustratie hiervan gaat hij dieper in op de strafbepalingen in de Wet van 26 maart 1971 betreffende de bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging. Hieruit blijkt dan

1. dat waterverontreiniging strikt gezien niet noodzakelijk is voor de toepassing van de wet; en
2. dat er slechts met zeer veel moeite kan vervolgd worden als alleen een ernstige vorm van waterverontreiniging voorligt, maar geen vergunningsplicht werd geschonden.

Tot slot van dit hoofdstuk gaat de auteur nog kort in op de delictstructuur van de milieumisdrijven en op de gewoonte van de wetgever om met blancostrafnormen te werken en om zijn normgevingsbevoegdheid te delegeren.

In het vierde hoofdstuk gaat FAURE dan zeer uitgebreid in op de sancties, die voorgeschreven zijn op de milieumisdrijven. Na een uitvoerig overzicht, in een glashelder schema, van de verschillende strafmaten van de hoofdstraffen, die op milieumisdrijven staan en een korte kritische bespreking ervan, behandelt hij zeer diepgaand de bijkomende straffen: de verbeurdverklaring, de bedrijfssluiting, het herstel in natura, de vergoeding van de gemaakte kosten en ontneming van de meerwaarde, de openbaarmaking van de uitspraak, de ontzetting uit de rechten, alsook enkele bijkomende straffen, die in het buitenland (vooral Duitsland en Nederland) worden gehanteerd (de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel, het verbod om een bepaald beroep uit te oefenen, het onder bewind

stellen van het overtredend bedrijf en de 'Tätige Reue', d.w.z. het wegvallen van de strafbaarheid als de dader de schade die door het misdrijf is ontstaan wegneemt). Vooral de zogenaamde *rechtstreekse maatregelen* (sluiting en herstel in natura) komen uitgebreid aan bod. Zo verschaft de auteur de lezer zelfs een schema van welke rechtstreekse maatregelen mogelijk zijn bij de verschillende milieumisdrijven.

Daarna gaat hij ook nog in op enkele straftoemingsregels: *de strafvermindende omstandigheden*, nl. de verzachtende omstandigheden en de techniek van (probatie-)uitstel en opschorting, en *de herhaling*. Bij dit laatste voegt hij ook nog een schema met de regeling van herhaling in de bijzondere milieuwetgeving.

In het vijfde en laatste hoofdstuk geeft de auteur dan nog een kort analytisch overzicht van de bevindingen waartoe hij gekomen is. Ook herformuleert hij op een heldere wijze zijn voorstellen.

Het boek *Preadvies milieustrafrecht* is het eerste boek dat op een coherente wijze het milieustrafrecht op zich, als een bijzondere strafrechtsdiscipline behandelt. In dat boek is M. FAURE er zeer goed in geslaagd twee domeinen van het materieel milieustrafrecht tegelijkertijd helder en diep te behandelen; nl. de delictomschrijving en de toepasselijke sancties. Wat bij een bespreking van een materieel milieustrafrecht wel had mogen aanwezig zijn is een behandeling van het moreel element van het misdrijf. Zo kon (met de Legros-doctrine in het achterhoofd) behandeld zijn of er wel een schuldelement vereist is voor de strafbaarstelling (cf. de vroegere houding van het Hof van Cassatie (Cass., 30 november 1976, *Arr. Cass.*, 1976-77, 369), die recent blijkt verlaten te zijn (Cass., 12 mei 1987, *R.W.*, 1987-88, 538; Cass., 10 oktober 1989, *Arr. Cass.*, 1989-90, nr. 86; Cass., 4 juni 1991, *R.W.*, 1991-92, 88)). Ook kon hij hebben ingegaan op de vereiste vorm van het moreel element (Is een algemeen – bijzonder opzet van doen of is nalatigheid voldoende opdat er sprake zou zijn van strafbaarheid?). Een bespreking hiervan zou zeker niet misstaan hebben in de behandeling van een discipline van het Belgisch strafrecht, dat toch steeds een schuldstrafrecht blijft.

Daarnaast is ook de inhoudelijke vorm van het boek niet echt gebruiksvriendelijk voor de praktijkjurist, die vlug een probleem wil opzoeken. Het boek behandelt immers niet de verschillende milieustrafrechtelijke regelingen voor elk deelgebied (afval, waterverontreiniging, luchtverontreiniging, enz.) na elkaar, maar geeft een algemene bespreking van het milieustrafrecht op zich als zelfstandige bijzondere discipline binnen het strafrecht. De verschillende deelgebieden komen dan ook maar her en der ter sprake bij de behandeling van een bepaald kenmerk van het milieustrafrecht. Hieraan had eventueel kunnen verholpen worden door het plaatsen van een trefwoordenlijst. Spijtig genoeg is dit niet gebeurd.

Ten slotte is het boek in het jaar dat het op de markt is al een deel van haar actualiteit verloren. Sinds 1 september 1991 is immers het Decreet van 25 juni 1985 betreffende de milieuvergunning (M.V.D.), alsook het daaraan gekoppelde Uitvoeringsbesluit, het Vlaamse Reglement betreffende de milieuvergunning (VLA-REM), in werking getreden. Door de inwerkingtreding van dit Decreet en dit Reglement worden zes belangrijke sectorielle milieuvergunningen gegroepeerd in één vergunning; de zogenaamde milieuvergunning. Voor de bestraffing van het niet naleven van een dergelijke vergunning, die na 1 september 1991 is uitgereikt, moet men dan niet meer naar de verschillende sectorielle regelingen kijken, maar wel naar de strafbepalingen, zijnde de artikelen 39 en 40 van het hierbovenver-

melde Milieuvergunningsdecreet. (Voor een grondige bespreking van het sectorieel toepassingsgebied van dit decreet en reglement, zie DEKETELAERE, K., *Milieuvergunningen en milieudiensten in het Vlaamse Gewest. Een praktische wegwijzer bij de toepassing van het decreet en het reglement betreffende de milieuvergunningen in het Vlaamse Gewest*, Brugge, Die Keure, 1991).

Toch blijft het boek van M. FAURE een noodzaak voor iedereen die zich ook maar enigszins met milieurecht of strafrecht bezig houdt. De twee hoofddomeinen zijn zeer duidelijk alsook zeer diep uitgewerkt. De bestaande regelingen en toestanden worden op een heldere wijze voorgesteld, de problemen worden klaar en duidelijk geschetst, de voorgestelde oplossingen zijn accuraat en relevant. Het hoofdbetoog blijft steeds eenvoudig en is gemakkelijk te volgen, ondanks de complexiteit van de materie (cf. de veelheid van regelgevers). De oorzaak hiervan ligt in het feit dat de auteur wat niet direct relevant was voor zijn betoog in een zeer uitgebreid notenapparaat heeft opgenomen. Zo blijft de hoofdtekst goed te volgen en heeft men toch alle verwijzingen in handen om de materie tot in de fijnste details uit te pluizen.

L. ARNOU

Voor recensie aangeboden boeken

- BLEENEN, Pl., *Opgesloten zitten in een open inrichting. De Penitentiaire Open Inrichting voor vrouwen, s.l., s.d.*, 74 p.
- VINCINEAU, M. (ed.), *Le sida: un défi aux droits*, Actes du colloque organisé à l'Université Libre de Bruxelles les 10, 11 et 12 mai 1990, Brussel, Bruylant, 1991, 888 p.
- DIJKSTRA, M., *Ervaringen van dienstverleners in het arrondissement Breda (1988)*, Arnhem, Gouda Quint, 1990, 73 p.
- WERTHAM, Fr., *Donkere legende. Een psychiatrische gevalstudie*, Amsterdam, Candide, 1990, 141 p.
- HUYSE, L., D'HONDT, St., *Onverwerkt verleden. Collaboratie en repressie in België 1942-1952*, Leuven, Kritak, 1991, 312 p.
- VAN DER VORST, P., MARY, Ph., (ed.), *Cent ans de criminologie à l'U.L.B.*, Brussel, Bruylant, 1990, 328 p.
- UDINK, E., *Samenwerking onderzocht. Evaluatie van het Project Beveiliging Industrierrein Zoeterwoude*, Arnhem/Antwerpen, Gouda Quint/Kluwer rechtswetenschappen, 1991, 77 p.
- N., *Psychisch gestoorde gedetineerden. Opneming, behandeling en rapportage*, Arnhem, Gouda Quint, 1991, 132 p.
- TULKENS, Fr., VAN DE KERCHOVE, M., *Introduction au droit pénal*, Brussel, E. Story-Scientia, 1991, XII, 426 p.
- MARIS, A.J., *Tussen roeping en beroep. Honderd jaar reclassering Leger des Heils in Nederland*, Arnhem, Gouda Quint, 1991, 145 p.
- VERBRUGGEN, M.W.G., *Veel voorkomende criminaliteit: van theorie naar beleid*, Arnhem, Gouda Quint, 1991, XII, 238 p.